A winter landscape featuring a snow-covered path lined with birch trees. The trees are bare, and their shadows are cast long on the snow. The sky is a clear, bright blue. The text is overlaid in a yellow, cursive font.

*Иярчен
вакыт
ӘҖӨМЛӘ.*

ТЕСТ

1. ИЯРЧЕН ЖӨМЛӘ -

1) иярәп килгән һәм баш жөмләдән чыгып куелган сорауга җавап булып килгән жөмлә

2) иярченле кушма жөмләнең беренче жөмләсе

2. БАШ ЖӨМЛӘ -

1) теркәгечле тезмә кушма жөмләнең беренче жөмләсе

2) ияртеп килә торган һәм аннан чыгып, башка жөмләгә сорау куела торган жөмлә

3. ТӨЗЕЛЕШЕ БУЕНЧА ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨНӨҢ ТӨРЛӨРӨ

- 1) теркәгечле тезмә кушма
- 2) аналитик һәм синтетик

4. АНАЛИТИК ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨ -

- 1) хәбәре булмаган иярчен жөмлө
- 2) баш жөмлөгә үзенең хәбәре составында тормый торган чаралар ярдәмендә ияргән жөмлө

5. СИНТЕТИК ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨ -

- 1) баш жөмлөгө үзенең хэбэре составындагы чаралар ярдэмендэ ияргэн жөмлө
- 2) баш жөмлөгө көттерү интонациясе ярдэмендэ ияргэн жөмлө

6. АНАЛИТИК ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨЛӨРНЕ БАШ ЖӨМЛӨГӨ БӘЙЛӨҮЧЕ ЧАРАЛАР

- 1) мөнэсэбэтле сүзлэр, ияртүче теркэгеч һәм теркэгеч сүзлэр, көттерү интонациясе
- 2) жыючы теркэгечлэр, кушымчалар, санау интонациясе

7.ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨЛӨР МЭГЪНЭ ЯГЫННАН ТӨРЛӨРГӨ

- 1) нинди жөмлө кисэге мэгънэсендэ килүенэ карап бүленэ
- 2) нинди кушымчалар ялгануга карап бүленэ

8.ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨЛӨРНЕЦ МЭГЪНЭ ЯГЫННАН ТӨРЛӨРЕ

- 1) 10
- 2) 14

Тестны тикшер!

Бәяләү: хатасыз- “5”ле

1-2 хата- “4”ле

3 хата- “3”ле

4 хата- “2”ле

1. ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨ -

- 1) ияреп килгән һәм баш жөмлөдән чыгып куелган сорауга жавап булып килгән жөмлө
- 2) иярченле кушма жөмлөнөң беренче жөмлөсө

2. БАШ ЖӨМЛӨ -

- 1) теркәгечле тезмә кушма жөмлөнөң беренче жөмлөсө
- 2) ияртеп килә торган һәм аннан чыгып, башка жөмлөгә сорау куела торган жөмлө

3. ТӨЗЕЛЭШЕ БУЕНЧА ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨНӨҢ ТӨРЛӨРӨ

- 1) теркәгечле тезмә кушма
- 2) аналитик һәм синтетик

4. АНАЛИТИК ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨ -

- 1) хәбәре булмаган иярчен жөмлө
- 2) баш жөмлөгә үзенең хәбәре составында тормый торган чаралар ярдәмендә ияргән жөмлө

5.СИНТЕТИК ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨ -

1) баш жөмлөгө үзенең хэбәре составындагы чаралар ярдәмендә ияргән жөмлө

2) баш жөмлөгө көттерү интонациясе ярдәмендә ияргән жөмлө

6. АНАЛИТИК ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨЛӘРНЕ БАШ ЖӨМЛӨГӘ БӘЙЛӘҮЧЕ ЧАРАЛАР

1) мөнәсәбәтле сүзләр, ияртүче теркәгеч һәм теркәгеч сүзләр, көттерү интонациясе

2) жыючы теркәгечләр, кушымчалар, санау интонациясе

7.ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨЛӘР МӘГЪНӘ ЯГЫННАН ТӨРЛӘРГӘ

1) нинди жөмлө кисәге мәгънәсендә килүенә карап бүленә

2) нинди кушымчалар ялгануга карап бүленә

8.ИЯРЧЕН ЖӨМЛӨЛӘРНЕҢ МӘГЪНӘ ЯГЫННАН ТӨРЛӘРЕ

1) 10

2) 14

Иярчен жөмлөлөр

Иярчен
ия
жөмлө

Иярчен
хәбәр
жөмлө

Иярчен
тәмамлык
жөмлө

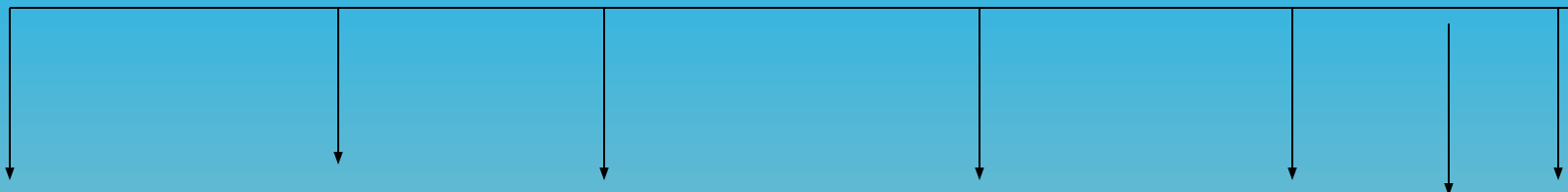
Иярчен
аергыч
жөмлө

?

?

?

Иярчен жөмлөлөр

Иярчен
ия
жөмлө

Иярчен
хәбәр
жөмлө

Иярчен
тәмамлык
жөмлө

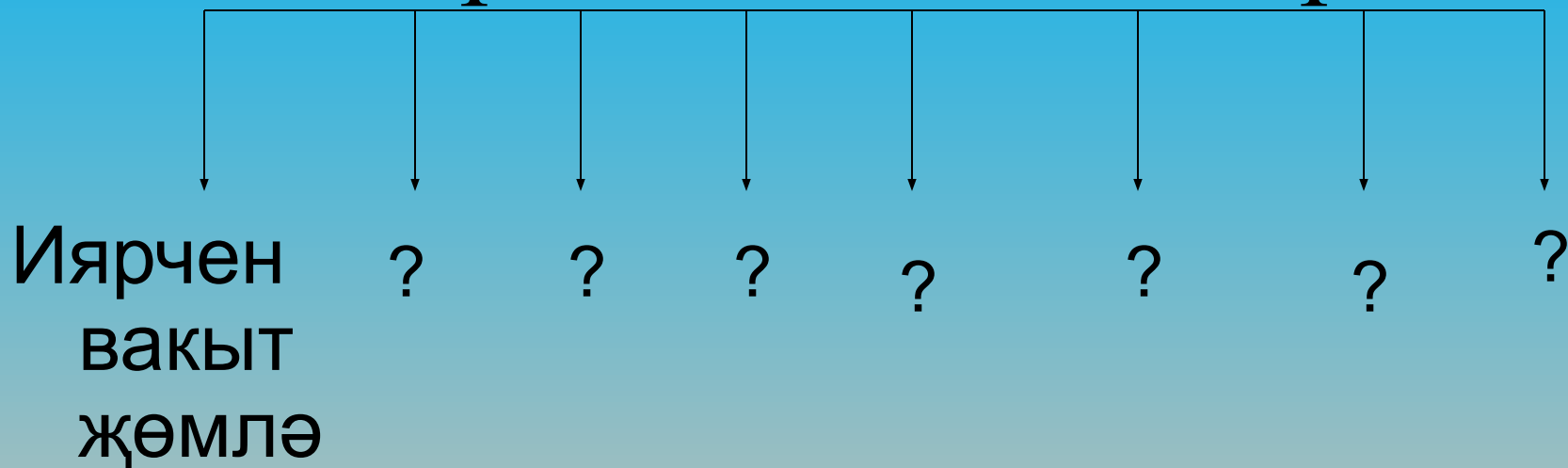
Иярчен
аергыч
жөмлө

Иярчен
хәл
жөмлө

?

?

Иярчен хэл жөмлөлэр

Иярчен вакыт жөмлә

1. Кояш кайчан нарат биеклеге булып күтәрелә , шул чакта Кама өсте чуп-чуар була.(М.Ә)
2. Сәйдәшев бер хәрәкәт белән оркестрны уйнаудан туктатты, шул арада музыкантлар тагын ниндидер сагышлы көй уйный башладылар.(Ф.С.-н)
3. Әнием эштән кайтуга, мин кайнар ашны өстәлгә китереп куйдым.
4. Берникадәр вакыт узганнан соң, кызның тагын моңлы жыры ишетелде.
5. Эти кайтканчы , син бездә торып тор.
6. Кояш батар алдыннан, каты җил чыкты.

1 нче бирем. Һәр жөмлэдә баш кисәкләрне, иярчен һәм баш жөмлөләрне, бәйләүче чараларны әйтергә. Схемаларын төзөргә.

2 нче бирем. Югарыда тикшерелгән иярчен вакыт жөмлөләрнең төзелеш ягыннан төрләрән әйтергә һәм дәлилләргә.

3 нче бирем. Тыныш билгеләрнең куелышын дәлилләргә.

Иярчен вакыт жөмлө

- баш жөмлөнөң вакыт хәле урынында килә;

- баш жөмлэдә мөнәсәбәтле сүз белән бирелгән вакыт хәлен ачыклай;

- кайчан? кайчаннан бирле? кайчанга чаклы?

баш жөмлөгә бәйләнә

1) парлы һәм ялгызак
мөнәсәбәтле сүзләр;

аналитик

1) фигыль һәм килеш
кушымчалары
2) бәйлек һәм бәйлек сүзләр

синтетик

1 нче бирем. Схемаларга туры килгән

жөмлөләрне табарга.
Схемалар.

1.(...),[шул вакыт...].	3.(... -ганчы), [...] .
2.(... -ү белән), [...] .	4.(...-ган чакта), [...] .

Жөмлөләр.

- 1.Ул елмайган чакта, якты кояш көлеп торсын синең йөзеңдә.
- 2.Ишек ачылды , шул вакыт карт укымышлының иелгән гәүдәсе, чал чәчле башы күземә ташланды.
- 3.Хәсән әфәндегә безгә килергә рөхсәт бирелү белән, без йөрешә башладык.
- 4.Көзгә эшләр башланганчы , алты почмаклы өй салынып бетте.

Өй эше.

1. Өдәбият дәрәслегеннән иярчен вакыт
жөмләсе булган 4 кушма жөмлә язып
алырга .